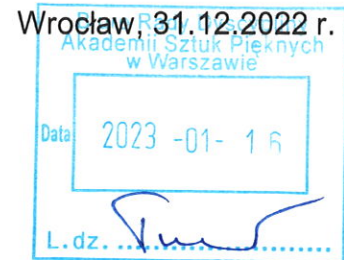

dr hab. Michał Matuszczyk, prof. ASP
Katedra Konserwacji i Restauracji Ceramiki i Szkła
Wydział Ceramiki i Szkła
Akademia Sztuk Pięknych
im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu

**Recenzja pracy doktorskiej mgr. Andrzeja Kazberuka pod tytułem:
„KONSERWACJA I REKONSTRUKCJA SIEDMIOSTOWIECZNEGO EPITAFIUM
BOGUSŁAWA I ANNY MARII RADZIWIŁŁ Z KATEDRY
PW. NAJŚWIĘTSZEJ MARII PANNY I ŚW. WOJCIECHA
W KALININGRADZIE, ROSJA”,
sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuki,
w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki
w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.**

Promotor: prof. Janusz Smaza.

Dane osobowe i dorobek naukowo-artystyczny doktoranta

Pan Andrzej Kazberuk tytuł magistra sztuki uzyskał w 2004 roku w Katedrze Konserwacji i Restauracji Rzeźby i Elementów Architektury na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

Przedmiotem nagrodzonej przez Rektora ASP w Warszawie pracy magisterskiej wykonanej pod kierunkiem prof. Janusza Smazy była „*Konserwacja XVII-wiecznej, kamiennej płyty konsekracyjnej z kościoła parafialnego pw. św. Wawrzyńca Męczennika w Żółkwi na Ukrainie*”. Dodatkowo opracowana została część teoretyczno-badawcza dotycząca współczesnych technik pozłotniczych.

W latach 1991-1992 studiował zaocznie w Zakładzie Wychowania Technicznego, filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. Kształcąc się, dodatkowo pracował jako technik obróbki drewna w tejże Uczelni.

W latach 1992-1994 uczęszczał do Policealnego Studium Plastycznego w Tarnowie w zakresie: Techniki Konserwatorskie - Konserwacja Mebla.

W roku 1994 pogłębiał swoją wiedzę z zakresu współczesnych technik pozłotniczych w pracowni konserwacji mebla i w pracowni pozłotniczej Heninga Dossa w Hamburgu.

Od 2004 roku jest zatrudniony na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie na stanowisku asystenta

w Katedrze Konserwacji i Restauracji Rzeźby i Elementów Architektury, w Pracowni Konserwacji i Restauracji Rzeźby i Elementów Architektury prowadzonej przez dr. hab. Wiesława Procyka, prof. ASP. Prowadzi w niej zajęcia dydaktyczne dla studentów III i IV roku związane z konserwacją i restauracją zabytkowej rzeźby ze skał osadowych i krystalicznych. Dodatkowo wielokrotnie współprowadził pod kierunkiem swojego promotora praktyki studenckie głównie na terenie Ukrainy, w Żółkwi i w Kamieńcu Podolskim.

W Polsce uczestniczył w praktykach na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie, czy też w pałacu w Jabłonie (pokój kąpielowy Pawilonu Królewskiego). Współprowadził także zajęcia ze studentami z Ukrainy i Słowacji - uczestnikami stypendiów Erasmus i Gaude Polonia.

W dorobku doktoranta należy zwrócić uwagę na czynny udział w kilku konferencjach naukowych krajowych (np. Warszawa 2010 r., Kłodawa 2013 r.) i międzynarodowych (np.: Lwów 2009 i 2010 r., Mińsk 2012 r.), opublikowanie dwóch artykułów i kilku opinii oraz ekspertyz związanych z ochroną zabytków.

Pan Andrzej Kazberuk jest już bardzo doświadczonym konserwatorem i restauratorem dzieł sztuki, który na przestrzeni ponad 25 lat pracy zawodowej zaprezentował imponujący dorobek, na który składają się programy badawcze, konserwatorskie czy realizacja aż ponad 130 prac konserwatorskich i restauratorskich, w tym rozległych rekonstrukcji, prowadzonych przy obiektach wykonanych w różnych technikach, indywidualnie lub w zespole, przeprowadzonych w znacznej części na terenach Ukrainy. Wiele z tych działań kierowanych lub nadzorowanych było przez swojego promotora prof. Janusza Smazę, który w swojej opinii o doktorancie wysoko ocenił jego kompetencje dydaktyczne, naukowe jak i jakość wykonanych przez niego prac konserwatorsko-restauratorskich, ale też rzeźbiarskich dzieł artystycznych zrealizowanych w różnych technikach.

Wśród wykazanych tak licznych realizacji konserwatorsko-restauratorskich i artystycznych należy zwrócić uwagę choć na kilka z nich:

- prowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy XVII-wiecznym alabastrowym ołtarzu głównym z kościoła pw. Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny w Bołszowcach, Ukraina, 2018-2021 r.
- wykonanie dwóch drewnianych i złożonych konfesjonatów i stall do kościoła pw. św. Mikołaja w Zgórsku, Polska, 2009 r.

- zaprojektowanie i współwykonanie metalowej rzeźby zatytułowanej „*Dmuchawiec*”, Ukraina, 2018.

Na koniec należy wyróżnić otrzymanie przed doktoranta Brązowego Medalu „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” nadany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Małgorzatę Omilianowską w 2015 roku oraz Medal *Król Danił*o za zrealizowane prace na terenie Ukrainy - wręczony w 2016 r. przez mera Lwowa Andrija Sadowego.

Ocena pracy doktorskiej

Dysertacja doktorska Pana Andrzeja Kazberuka dotyczy przeprowadzonej w latach 2007-2008 konserwacji i restauracji wraz z rozległymi rekonstrukcjami XVII-wiecznego epitafium Bogusława i Anny Marii Radziwiłł z Katedry pw. Najświętszej Marii Panny i Św. Wojciecha w Kaliningradzie, znajdującego się obecnie na terenie Rosji.

Praca składa się z jednego tomu liczącego 252 strony, w którym układ rozdziałów i podrozdziałów jest prawidłowy. Dysertacja zawiera jasno sformułowany wstęp uzasadniający potrzebę wyboru tematu i obszernie wyjaśnienia różnych pojawiających się wątpliwości, ale i zagadnień technicznych oraz technologicznych niezbędnych do prawidłowego opracowania projektu konserwatorskiego, a następnie przeprowadzenia wieloetapowych prac przy epitafium. W tej części swojej dysertacji sygnalizuje liczne badania, jakie zamieścił w końcowej części pracy, np. badania pektograficzne próbek pobranych z obiektu, świadczące że do wykonania epitafium został użyty czarny wapień i alabaster. Zamieszczone są również badania starzeniowe wykonane w celu rozwiązania wątpliwości odnośnie wpływu związków żelaza na trwałość optyczną zapraw oraz badania odporności na światło wybranych 8 żywic epoksydowych, z których najlepsze miałyby być wykorzystane do rekonstrukcji rzeźb i ornamentów. Tu można było odnieść się do monografii recenzenta dotyczącej badań farb stosowanych w restauracji ceramiki, który przebadał między innymi 15 żywic epoksydowych, także alifatycznych, w tym 3 te same (Xtal NYL-1, Araldite 2020 i Eurostac EP 2501), również z użyciem komory klimatycznej z lampą ksenonową, kolorymetru oraz polyskomierza, co mogłoby przynieść doktorantowi dodatkowych cennych informacji o badanych przez siebie żywicach.

Kolejny rozdział dysertacji obejmuje już zagadnienia historyczne, w których zamieszczone są informacje dotyczące Królewca, katedry i samego epitafium

z obszernym wyjaśnieniem przyczyn użycia takich, a nie innych materiałów do jego wykonania. W dalszej części tego rozdziału został zamieszczony życiorys księcia Bogusława Radziwiłła, który wydaje się nazbyt szczegółowy, wzbogacony także o treści związane z życiem prywatnym, jego romansami i szukaniu kandydatek na żonę, co może być dla czytelnika interesujące, ale w innego typu opracowaniach. Takie mniej ważne treści pojawiają się także w dalszej części pracy, która niepotrzebnie czasem przybiera charakter pamiętnika, gdzie autor na przykład dzieli się wspomnieniami z kontaktów z osobami działającymi w tym samym czasie w kościele podczas prac przy epitafium (str. 116).

Główną i zarazem najciekawszą częścią pracy jest bardzo wnikliwie, szczegółowo opisany proces związany z konserwacją i restauracją epitafium, poprzedzony bardzo dokładnie opracowanym stanem zachowania i przyczynami zniszczeń, popartym licznymi fotografiami oraz znakomicie opracowanymi graficznie rysunkami, a także wieloma czytelnymi mapami zniszczeń. Niezwykle bogate doświadczenie doktoranta, jego różnorodne wykształcenie pozwoliło mu na przeprowadzenie tak niezwykle skomplikowanych prac wymagających dużej wiedzy teoretycznej i praktycznej, szczególnych zdolności manualnych, precyzji i cierpliwości. Potwierdził dojrzałość i znaczące umiejętności na wielu płaszczyznach potrzebnych do przeprowadzenia prac przy tak zniszczonym obiekcie, w których zaprezentował wysoką jakość prac związanych z wykonywaniem licznych i rozległych uzupełnień zapraw, rekonstrukcji dużych płaszczyzn podłoża, czy znakomicie wykonanych rekonstrukcji brakujących rzeźb i ornamentów. Niewątpliwie wszystkie prace należy ocenić bardzo wysoko. Przyznał to także promotor pracy i powołane komisje, które oceniały prace na różnych etapach. Poziom trudności był szczególnie wysoki, dodatkowo spotęgowany miejscem wykonywanych prac oraz niedogodnościami logistycznymi, wynikającymi między innymi z transportowania materiałów czy elementów epitafium pomiędzy Polską a Rosją. Aby rozwiązać pojawiające się problemy techniczne i technologiczne związane z wykonaniem odpowiednich zapraw, Pan Andrzej Kazberuk zaprojektował i wykonał kruszarkę do produkcji wypełniaczy, co świadczy o jego niezwyklej fachowości wykraczającej poza standardowe kompetencje konserwatora-restauratora dzieł sztuki. Zamieścił również całe spektrum narzędzi i urządzeń wykorzystanych przez siebie z sukcesem w pracach zawodowych, co jest dużą wartością dla czytelników, a szczególnie osób zajmujących się zawodowo tego typu pracami.

Mimo niewątpliwie wysokiej oceny wykonanych działań należy zwrócić uwagę na mankamenty przedstawionego opracowania i dokumentacji dorobku. Pan Andrzej Kazberuk w tytule pracy doktorskiej i w wielu miejscach swojego opracowania, wyszczególnia prace rekonstrukcyjne, które są przecież częścią prac restauratorskich. Być może dlatego, że jest to bardzo istotny i kluczowy element wykonanych działań przy obiekcie. Jednakże prace obejmowały także i inne działania restauratorskie, jak na przykład uzupełnianie ubytków zaprawy, zatem powinien dbać o właściwe nazewnictwo, także tam gdzie wyszczególnia swój imponujący przecież dorobek zawodowy.

Rozprawa doktorska napisana jest poprawnym, jasnym, komunikatywnym i niemal bezbłędnym językiem. Doktorant posługuje się bardzo bogatym słownictwem - również specjalistycznym. Spis literatury wykonany został prawidłowo, zgodnie z wymaganiami stawianymi tego typu opracowaniom. Zawiera aż 115 pozycji bibliograficznych (pozycje literaturowe, czasopisma, dokumenty, różnego rodzaju opracowania, dokumentacje powykonawcze, czy źródła archiwalne) oraz 34 odniesienia do źródeł internetowych. Zostały one umiejętnie wykorzystane w pracy. Wszystkie zdjęcia i rysunki zaczerpnięte z literatury zostały dokładnie zacytowane, a źródła internetowe zawierają daty dostępu.

Jednakże redakcja tekstu budzi już istotne zastrzeżenia. Bardzo często tekst jest wyjustowany raz tylko do lewej strony, a w innych miejscach do lewej i prawej. Pojawiają się liczne spójniki na końcu wersów (np. str. 34, 35, 179). Przypis w tekście umieszczany jest raz prawidłowo przed kropką na końcu zdania, a raz nieprawidłowo za nią. Brak kropek na końcu zdań (np. str. 54, 56, 96). Błędnie umieszczane są kropki na końcu zdań w podpisach pod zdjęciami (szczególnie w tomie dokumentującym dorobek doktoranta). Błędnie są przypisane wszystkie numery stron w „Spisie tabel i schematów” (rozdział 9.3), np.: il. 122 jest na str. 164 a nie na str. 165, a Schemat 1 jest na str. 186 a nie na str. 188. Przy podawaniu wymiarowania często brakuje spacji po liczbach przed oznaczeniem jednostki miar (np. str. 60). Stosowane są potoczne określenia barw: np. beżowy (str. 244), oliwkowy (str. 244) czy też perłowo-biały (str. 244). Kolor żółto-szary powinien być napisany z myślnikiem (str. 224).

W tym miejscu ostatnia uwaga dotyczy tomu z dokumentacją dorobku doktoranta, która opracowana jest niestarannie. Część zdjęć jest niskiej jakości, mało czytelnie dokumentują wykonane prace, a podpisy pod zdjęciami często są niejasne

lub lakoniczne. Niektóre zamieszczone zdjęcia są bardzo kontrowersyjne i nie powinny się znajdować w tego typu opracowaniu (str. 91 i 108).

Konkluzja

Po przeanalizowaniu materiałów i dokumentacji dostarczonych do zrecenzowania pracy doktorskiej pana mgr. Andrzeja Kazberuka stwierdzam, że wraz z dorobkiem artystyczno-naukowym, organizacyjnym i dydaktycznym, mimo wykazanych uwag spełnia ona wymagania zawarte w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późniejszymi zmianami) *O stopniach i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki*, a także w Ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (Art. 186, Art. 187), stawiane kandydatom do uzyskania stopnia doktora w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Tym samym wnoszę o dopuszczenie do dalszych etapów postępowania doktorskiego.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Kazberuk' with a stylized flourish at the end.